

VÄRMLANDS ANOR

1992:3

September 1992

Medlemstidning för Varmlands Slaktforskarförening

Årgång 9

Väse station innan övervåningen byggdes. Detta skedde troligen kring 1910. Den del av taket som är över plattformen finns kvar i dag. Bilden är av ett vykort och tillhör Åke Zettergren, Väse. Fotograf okänd men ett firmamärke "K Ltd" och engelsk-fransk text antyder att förlaget kan vara engelskt.

VärmlandsAnor utges som **medlemstidning** för **Värmlands Släktforskarförening**

Upplaga 500 ex, **4 ggr/år**

Föreningens adress Lars-Gunnar Sander, Norra Berghaget, **667 00 Forshaga**

Medlemsavgift kronor **90** per år

Familjemedlem kronor **10** per år

Postgiro 46 **96 60-5**

Redaktör Bernhard Granholm, **Ljunggatan 39 C, 664 00 Grums**

Arkiv Emigrantregistret, Box **331, 652 08** Karlstad. Telefon **054-159272**

Besöksadress Gamla Badhuset, **N Strandgatan 4, Karlstad**

Produktion Consulting Data, Malm-torgsgatan 18, 653 40 Karlstad

Manusstopp för 1992:4 är **2 nov 1992**

Innehåll

Nytt namn	Sida 2
Intresset för släktforskning	Sida 3
Klockare i Visnums-Kil	Sida 4
Arkivvetenskap	Sida 6
Emigrasjonen fra Sverige	Sida 10
Att diskutera	Sida 11
Uppsaladagarna	Sida 11
Geokod	Sida 12
Värmlands folkbokf. distrikt	Sida 13
Göta hovrätt domböcker	Sida 14
Antavla nr 20	Sida 15
Från blad och Forum	Sida 16
Boktips	Sida 17
Anor sökes	Sida 18
Kommande program	Sida 19

Nytt namn

Du **har** i Din hand det första numret av **VärmlandsAnor**. Men det är bara namnet som är nytt. Tidningen går **på** sitt nionde år och är **samma** tidning som det sista numret av **Nytt från Värmlands Släktforskarförening**. Tidningen kommer fortfarande att **inhålla** nytt **från Värmlands Släktforskarförening**. Vi ämnar **slå vakt** om kontinuiteten. Men det gamla namnet var lite **otympligt** att använda i tal och **skrift**. Så därför byter vi till ett **namn** som vi **tycker** är mer lätihauserligt.

Vi tror att vi har funnit **rätt** form och stil på tidningen. Anders Höglund var tidningens **redaktör** de sex första åren och gav tidningen dess profil. Jag har sedan **1990** sökt upprätthålla **kvaliten** och vidareutveckla tidningen. I år **har** vi fått en förbättrad utformning med hjälp av Harald Perssons hantering av sin desktop-utrustning och genom tryck med **rygghäftning** på Karolinsens repro-central.

Vårt **mål** är att ge ut ett seriöst **informationsorgan** för Värmlands släktforskare. Vi söker tillfredsställa **såväl** nybörjaren som den som har kommit lite **längre** med sin **forskning**. **Ämnet släktforskning** är ju mycket brett. Det inrymmer arkivkunskap, hembygdskunskap, historia, geogr, samhällskunskap, **språkvetenskap** etc - allt sådant som utgör infrastrukturen för **forskningen**. Amnesområdet är **så stort** så att det fortfarande **finns** utrymme för förnyelse i **tidningsinnehållet**. Vi kan alltid bli bättre.

I strävan att bli bättre har ni medlemmar möjlighet att delta. Det är er tidning. Det är ni som betalar. **Delta**

Forts nästa sida

Styrelsen 1992

Ordförande Lars-Gunnar Sander, Norra Berghaget, **667 00** Forshaga. Telefon **054-72754**

Vice ordförande Bernhard Granholm, Ljunggatan **39 C, 664 00** Grums. Telefon **0555-11153**

Sekreterare Stig Jonasson, Drevstagan **49 A, 681 00** Kristinehamn. Telefon **0550-17109**

Kassör Harald Persson, **Malmtorgsgatan 18, 653 40** Karlstad. Telefon **054-118777**

Materialförvaltare Bo Cider, **Skolgatan 12, 660 60** Molkom. Telefon **0553-10378**

Registrator Sonja Peterson, **Ölmegatan 9 A, 652 30** Karlstad. Telefon **054-119411**

Ledamot Eivor Lantz, Lindersvägen **5, 663 02** Hammarö. Telefon **054-525757**

Styrelsesuppleanter Bertel Swansson, **Brunskog, 670 30** Edane. Telefon **0570-55023**

Gunhild Svensson, Odalvägen **15, 653 50** Karlstad. Telefon **054-531448**

Janet Leffler, **Trumberget 5, 663 00** Skoghall. Telefon **054-513711**

Valla Johansson, **Industrigatan 12 E, 661 00** Säffle

Revisorer Inger **Prånge**, Karlstad
Gunnar Jonsson, Säffle

Revisorssuppleant Bengt **Tholin**, Karlstad

Valberedning Ulla Larsson, Edsvaia. Telefon **054-39117**

Allan Johansson, **Säffle**
Gunnar Bergström, **Karlstad**

Nytt från
VÄRMLANDS
SLÄKTFORSKARFÖRENING

1990:1

MEDLEMSBLAD FÖR VÄRMLANDS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Februari 1990

Årgång 7

Fig 1. Vinjett på tidningsnumren 1984:1 - 1990:1

innebär ett åtagande **från** föreningen att ni skall få en bra tidning men **också** en rättighet för er att få vara med och göra den bättre. Vi vill ha **synpunkter** och önskemål **från** er beträffande innehållet.

Vi **har** ett gott samarbete med övriga släktforskartidningar i landet och utbyter såväl **innehållstext** som idéer. Vi har även **ett** visst utbyte med **hembygdstidningarna** i Värmland.

Den nya vinjetten är liksom den förra utformad av Ingrid Johansson. 1990 gjorde vi en liten förändring i det att vi **ändrade** orden "Nytt från" till frakturstil.

Bernhard Granholm

Fig 2. Vinjett på tidningsnumren 1990:2 - 1992:2

Intresset för släktforskning ökar

Vid **styrelsesammanträde** 1 juni 1992 diskuterades **tidskriftens** namn. **Ärendet** hade remitterats till styrelsen från årsmötet 22 mars 1992. Flera förslag förelåg men styrelsen enades om **Bernhard Granholms** förslag:

VärmlandsAnor.

Observera **skrivningen** sammandraget med versalt A för Anor.

Föreningen har juni 1992 426 medlemmar och distribueras dessutom till 48 andra **släktforskarföreningar** förutom 7 universitetsbibliotek i Sverige. Nettoökningen av medlemsantalet **har** de senaste 4 åren varit cirka 25 medlemmar per år.

Vid en analys av medlemsregistret - med datorn kan man få svar på **intelligenta** och **exakta** frågor - visar det sig att 67 % av medlemmarna har postadress i **Värmland**. Resten, en tredjedel, är spridda över Sverige men där **finns** även ett antal i Norge, Finland, Spanien och USA. Detta visar på det stora intresse som **släktforskning** fått senaste decenniet. Med intresse

följer behov av detaljer som kontroll och komplettering av persondata. Våra **kyrkregister** är nog bra i de flesta fall men det **finns** tyvärr luckor i dem.

Att Norge och Finland är representerade i medlemsregistret är förklarligt. Emigration och immigration mellan dessa länder har **pågått** 2-300 år men nu verkar det som om intresset **vaknar** från Förenta Staternas sida.

Under sommaren har representant för en grupp i Californien varit i Sverige, Norge och Finland. Resultatet för **Värmlands** del är att vi nu har en medlem i Californien som har frågor att **ställa till** Värmland och som i gengäld lovar försöka hantera frågor från oss.

Skriv till VärmlandsAnor när Du behöver hjälp. Inte bara Anor Sökes kan vara rubriken. Dina frågor kan även ge stoff för artikel i VärmlandsAnor. Vi förmedlar kontakt i de spörsmål Du har som berör delstaten Californien.

Harald Persson

Några medlemmar har fått påminnelseavi om medlemsavgiften 1992 trots att denna varit betald. Orsaken är att två dagars inbetalningar till postgirot i början av april bokförts men att notering ej gjorts på resp medlems konto. Detta upptäcktes i början av juni men då var påminnelseavi redan distribuerad med 1992:2 av tidskriften. Om trots detta någon medlem betalar en gång till så kommer årsavgiften att föras på 1993.

Jag ber om ursäkt. Det var mitt fel. *Harald Persson*

Aktuellt från SVAR

SVAR har numera sitt **Stockholmskontor** där Irma Ridbäck **finns**. Sedan den 4 maj **har** hon sitt tjänsterum på Riksarkivet och kan nås per telefon 08-737 64 21, och adressen är

Irma Ridbäck, SVAR, Riksarkivet, Box 12541, 102 29 Stockholm.

Arbetsuppgifterna är de samma som i **Ramsele**, men i **Stockholm** **finns** ju både Genealogiska föreningen och Sveriges **Släktforskarförbund**, **vilket** gör att kontaktema med **släktforskarföreningarna** kommer att underlättas.

Länskatalogerna över de olika församlingarnas mikrofilmade kyrkböcker håller på att revideras. Klara är sedan en tid bl a **Värmlands län**.

SCB Födda, Vigda, Döda 1921 **finns** nu på mikrokort för länen 15-25. (**Län 17=Värmlands län**). Hela perioden 1921-1949 mikrofilmats för varje län, men materialet blir tillgängligt enligt gällande sekretessregler. När 70 år gått blir ett år i taget tillgängligt för **lån/försäljning**.

Irma Ridbäck

Klockare i Visnums-Kil under 340 år

Klockaren, kantorn, läraren genom tiderna har uppenbarligen uppburit en förtroenderoll mellan prästen och menigheten i församlingen. I vigselböckerna kan observeras hänvisning till släktskap med klockaren - klockarens broder, **klockaredotterna**. Vigselgåvorna var av relativt höga värden vid deras vigslar. Prästen, kantorn - läraren var personligheter vars namn man ännu i vår **barndom**, då och kanske fortfarande uttalar med **högaktning**.

Från Magnus Ladulås tid

En **klockarstadga** finns bevarad, som enligt uppgift är **från** Magnus **Ladulås** tid **1275-1290**. Klockare, ursprungligen kyrkotjänare, har att vårda kyrkan med **inventaria** samt ombesörja klockringningen. Sedan vid reformationen **korprästerna**, **korherrar** (kaniker) som assisterade vid gudstjänsten försvunnit, uppdrogs kyrkosången åt **djäknar** (deras sångledare kallades **kantor**). På landsbygden började man under 1600-talet av klockaren kräva förmåga att undervisa i sången i kyrkan. Vid **samma** tid fick klockaren i uppdrag att **lära** ungdomar **läsa** och **skriva**.

När skolväsendet ordnades **1842**, medgavs att förena skolläro- och **klockartjänst**. Likaså blev klockaren ofta organist sedan orgel anskaffats.

Avlönad tjänst

Utom **klockarboställe** ingick länge i inkomsten offer samt avgifter för förrättningar. Enligt Kungl förordning **2/11 1883** skulle klockaren i stället åtnjuta viss lön, vars storlek **bestämmer** av församlingen. Ar **1861** fick kvinna rätt att söka organistbefattning, dock måste, om den är förenad med **klockartjänst**, sökas dispens. Efter ny lag **1949** har bestämmelserna efterhand moderniserats.

Oluf Klockare **återfinnes** i Kils kyrkas räkenskapsbok år **1653**. Han var troligen socknens första klockare efter reformationen.

Lars Hansson klockaren i Kylen vigdes **57** år senare den **1 juni** vid Sara **Svensdotter** i Mossemd. Morgongåva **16** lood sölfwer. De fick **fyra** barn, tre döttrar och en son födda i **Klockaregården** **fram**till år **1726**. Den **12 juni 1710**

vigdes klockarens bror Jonas Hansson vid Margareta **Thöresdotter** i **Dyröhn**. Morgongåva **16** lood sölfwer.

Måns Kilberg klockare, vigdes den **26** maj i Klockaregården med Sal Lars **Klåckares** enka hustru Sara **Svensdotter**. Måns **Kilberg** torde ha varit kloc-

Av David Engh. Artikeln är tidigare publicerad i Visnum-Kils hembygdstidning

kare fram till **4 november 1739**, då vigdes **nämligen** i Kläckaregården hans **hustrus äldsta** dotter Margareta **Larsdotter** vid drängen Oluf Bengtsson.

Carl Carlsson, född **1713**, väljes år **1742** till innehavare av **klockaretjänsten**. Samma år den **10 oktober** vigdes **han** på Eds gård vid **Catharina Jönsdotter** född år **1722**. De fick ett **barn**, dottern Sara född **1746**. Morgongåva **35** lod S. Den **14 november 1765** vigdes i Klockaregården Carl **Carlssons** dotter Sara med snickaren Daniel Larsson Wennerström född **1744**. Morgongåva **50** l s. De bosatte sig i **Daniels födelseort** Bengtsgård, Visnum. Där föddes **fyra barn**, två **döttrar** och två söner. Yngsta sonen i **första** gifftet Lars Wennerström, född **1779**, efterträdde **1805** sin far som klockare i Kil. Sara **Carlsdotter** avled i Bengtsgård **1784**. Efter **Daniels** omgifte med **Britta Ferdinandsdotter** tillkom en son och två döttrar födda i Bengtsgård. På sockenstämma år **1787** under **hovjunkare** Göran Martin Hammarhjelm ordförandeskap, ifrågasatte denne om uttryck för **erkänsla** och uppskattning icke vore **tillbörligt**.

Prosten Salomon Sundelius avlämnade ett för klockaren Carl Carlsson hedrande vittnesmål om hans trogna och välvilliga tillmötesgående vid alla tillfällen, och föreslog församlingen att överlägga, huruvida de **kunde** antaga Carlssons måg Daniel Wennerström **såsom** hans ersättare, att gå sin svärfader tillhanda i **klockaresysslans** bestridande. Så blev beslutet, men Daniel Wennerström erhöll ingen lön under de **sex** år han uppehöll svärfaderns tjänst.

Daniel Wennerström född **1744**, valdes på **decemberstämman 1793** till ordinarie klockare, med tillträde **1 januari 1794**. Under vikariatet och även som ordinarie klockare kvarbodde familjen i Bengtsgård fram till Carl **Carlssons** död **1799**. Nästa år flyttade familjen Daniel Wennerström till **Klockaregården** i Kil.

Den **20 maj 1793** vigdes Jonas Larsson **Jaette** i Klockaregården vid Greta **Cajsa Danielsdotter** Wennerström. **Morgongåva 30** lod S. Hon var **äldsta** dottern till **kloc-karen** Daniel Wennerström och **kloc-karedottern** Sara. De var bosatta på Kils Klockaregård fram till **1799**. Åren **1800-1802** bodde de i Bengtsgård och **1803-1830** på **Hallerudsbacken**, Visnum. Ar **1830** flyttade de till Hofva. Den **11 mars 1803** vigdes **Lars** Wennerström i Klockaregården vid Maria **Olsdotter** i **Tohlstorp**. Ar **1804** flyttade Daniel Wennerström med familj till Bengtsgård. Han avled där **samma** år.

Lars Wennerström född **1779**, övertog **1804 klockaretjänsten**. Han hade redan **1797** i februari avlagt den anbefallda **tjänsteeden** som klockare. Han var son till Daniel Wennerström. I "Socknen vid **Kilsviken**" har **ovanstående** Lars Wennerström förväxlat med sin farbror Lars Larsson Wennerström född **1754**, bosatt på V Sund. Lars Wennerström kvarstod i tjänsten till år **1822**, då han flyttade till Visnum klockare Göran Göransson född **1766**, död **1820**. **När** Göran Göransson tillträdde som klockare i Visnum är oklart, men att han tjänstgjorde där **1791** är konstaterat. Hans hustru Greta Lundberg **födde** fem söner och en dotter.

Karl Gust **Göransson** född **1795**, utsågs **1821** till klockare i Kil. Han var tredje son till klockaren Göran Göransson och föddes på **Visnums Klockaregård**. Hans syster **Gunilda** Göransdotter född **1798** medföljde till Kil. Ar **1825** gifte sig klockaren Car Gust Göransson med Maria **Mörth**, född i Visnum **1801**. De fick en son och en dotter. Ett **anställningsvillkor** var utbildning i orgelspel efter anskaffning av orgel till kyrkan. Ar **1841** avled **Carl** Gust Göransson och den förenade klockare-,

organist- och läraretjänsten ledigförklarades samma år.

I Kils vigselbok kan vi göra följande intressanta **iakttagelse**: Den 24 juni 1824 vigdes denne och änkeman Magnus Ingvallsson i **Medhamn** vid **kläckare**dottern **Gunilda** Göransdotter här i **Kläckaregården**. Magnus Ingvallsson var farbror till **skeppsredare** Axel Broström. Före detta 3:e giftermål var Ingvallsson 2:a gången gift med **Johanna** Hallorsdotter Wennerström född 1782. Hon var brorsdotter till förra klockaren i Kil Daniel Wennerström. En son till Magnus Ingvallsson och **Johanna** Wennerström - Lars Johan **Magnusson** född år 1819 - blev gift med dessa raders nedtecknares farfars syster Greta Larsdotter Engberg född i **Amnehärad** år 1817.

Isak Wallgren valdes den 22 maj 1842 till organist och klockare. År 1838 flyttade han från Skara till Kär skola, där han **anstälts** som folkskollärare. Wallgren föddes den 26 maj 1811 i **Wamhems församling** i Skaraborgs län. Den 6 okt 1847 fick Wallgren attest till äktenskap med **Susanna** Carol Hamnstedt född den 30 maj 1820 i Kristinehamn. De fick sex döttrar och en son. De tre tidigast födda dottrarna avled under 8-årsaldern. År 1859 befriades Wallgren från **lärartjänsten**. Han fick därmed bättre tid som veterinärläkare och för de kommunala bestyren. Klockare- och organisttjänsten uppehöll han ända till 1902. Genom försvagad syn och hörsel synes Wallgrens **funktion** som organist ha upphört 1889. Tjänsten **sköttes** därefter växelvis av en dotter till Wallgren och folkskollärare Erik Zetterqvist. Den sistnämnde erhöll från 1892 100 kronor **årligen** som vikarie.

Erik Zetterqvist född 1848, valdes år 1902 till vikarie och kvarstod som sådan till och med halvåret 1910.

Johan Viktor Nilsson Gardén valdes till den förenade **tjänsten** år 1910. Han var tidigare **folkskollärare** och organist i **Östra Fågelvik**. Han kvarstod i **Visnums-Kil** till 1915 års slut. Därefter synes vikarier ha **uppehållit** tjänsten till **halvårsskiftet** 1919.

Axel N Eriksson tillträdde tjänsten den 1 juli 1919 och kvarstod till den 30 juni 1924.

Agnar Johansson valdes den 28 april 1924 och **började** som folkskollärare och kantor i Kär skola och kantor den 1 juli samma år. År 1931 flyttade han till **Lerum**.

Erik O Ahlzén född 1903, tillträdde 1931 tjänsten som folkskollärare och kantor i Kär skola. 1940 flyttade familjen till en nybyggd **lärarbostad** i Kär. Därmed var Klockargårdens historia som tjänstebostad **tillända**. Erik O **Ahlzén** kvarstod i tjänsten till 1950, då han valts till förenad tjänst i Visnum och flyttade till Nybble. Han var verksam i Visnums-Kil och Visnum. Sedan han pensionerats 1958 flyttade han till **Mariefred** där han avled 1984.

Komminister emeritus B J Kaldh köpte Klockargården 1941. Den är fortfarande i släktens ägo. De genomförde för något år sedan **reparations- och underhållsarbeten** på ett sådant sätt, att byggnadens kulturhistoriska värde bevarades.

Mauritz Jonsson valdes 1950 till ordinarie **folkskollärare** vid Kär skola och kantor i Visnum-Kils kyrka. Han avled 1957.

Per-Vilhelm Heimer valdes till icke ord **folkskollärare** vid Kär skola och kantor i Visnum-Kils kyrka den 1 juli 1957. Den 1 juli 1960 blev han ord skolkantor i **förssamlingen**. Hans hemsocken är **Steneby** i Dalsland.

Ingeborg Magnusson tjänstgör i **förssamlingen** som vikarierande kantor. Hon har tidigare varit orgelspelare i Väla församling i Västergötland.

Klockare **Daniels** fader, Lars Wennerström född 1711, död 1773, var bonde och snickare i Bengtsgård, Visnum. När den nya kyrkan i Kil byggdes, ackorderade församlingens ledamöter med Lars Wennerström om kyrkans inredning och kyrkbänkar. Beträffande Lars **hustru** Greta **Wallström**, född 1714 i Bengtsgård, vet vi att hennes fader hette Jonas **Wallström**, född 1681, död 1752. Hennes mors namn var Stina **Elfvia**, född 1680, död 1760. Flera i **Wennerströmsläkten** var snickare och klensmeder. Forskaren och författaren Domar **Skaft** har konstaterat, att en landshövding i Värmland härstammade från Wennerström i **Visnum**. År 1991 hörde **Wennerströmsättlingar**, komma från Visnums-Kil, av sig från **Örebro**. De visade sig även vara **släkt** med soldaten **Kilman**, **Kilsby** och har **besökt** Henry **Kihlman**, Berg.

Källor och litteratur

Otryckta källor: Kyrkböcker Visnums-Kil, Visnum, Nynäsarkivet, Landsarkivet i Göteborg

Tryckta källor: Socknen vid **Kilsviken** av A Emvik, Svensk Uppslagsbok 1951 och Nya **Kristinehamnsposten** 1991.

Gravstensinventering

I följande socknar i Värmland har gravstensinventering utförts:

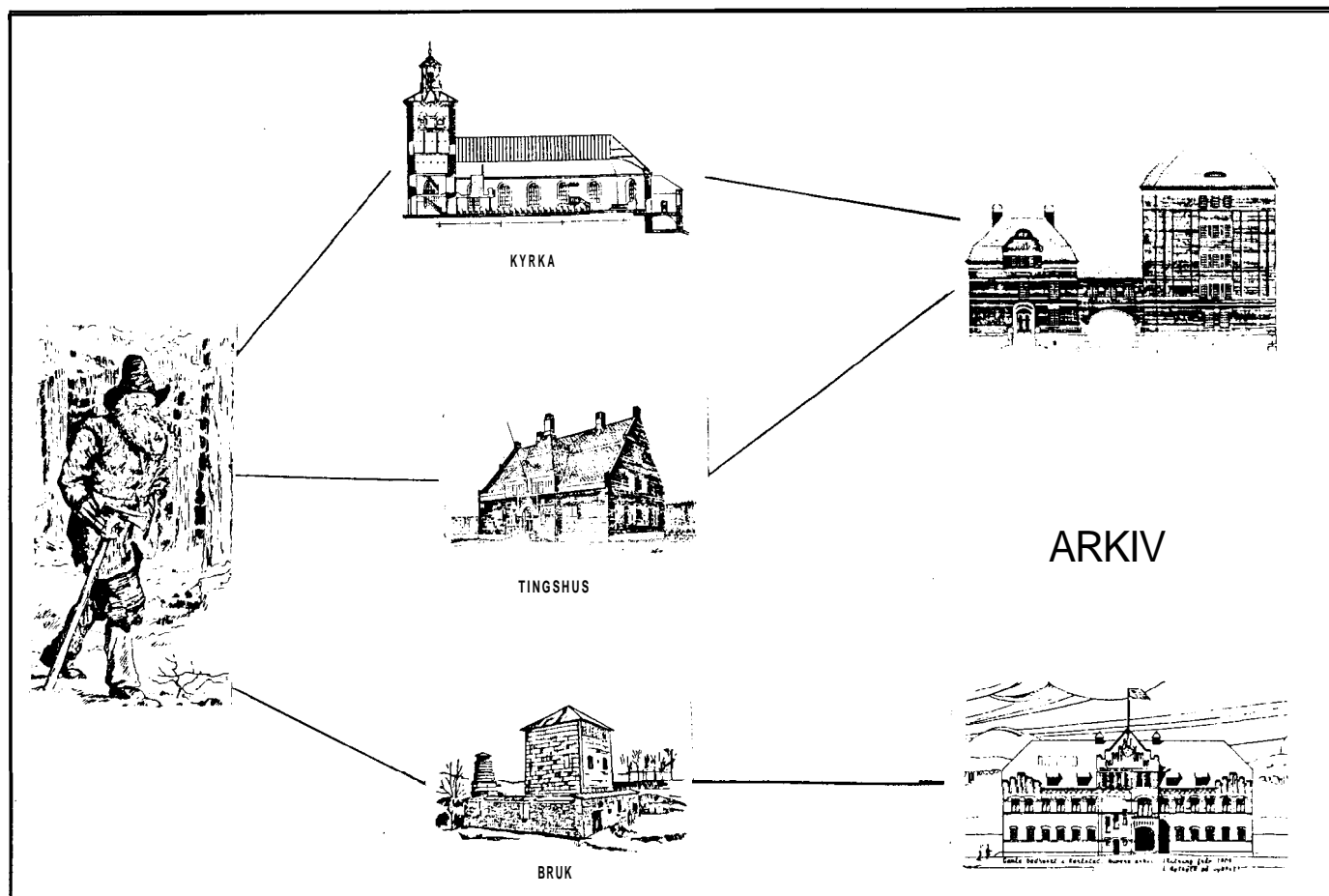
Alster, Blomskog, Boda, **Borgvik**, Botilsäter, **Brattfors**, Bro, By, Eda nya kyrkogård, **Eskilsäter**, **Frykerud**, Gillberga, Glava, Grums, **Gunnarskog**, **Hammarö**, **Huggenäs**, Högeryd, Karlanda, Kila, **Köla**, **Lungund**, **Långserud**, **Millesvik**, Segerstad, Stora Kil, Svanskog, **Tveta**, **Väse**, **Älgå**, **Ölme**, **Ölserud**, **Östra Fågelvik**, **Övre Ullerud**.

Ur Släkthistoriskt Forum 3/92

Landsarkivet

Det utlovade besöket angående **Landsarkiv** i Karlstad av några tjänstemän från **kulturdepartementet** den 12/6 blev inställt.

Mötet är **uppskjutet** till i augusti.

Våra anfäders liv har satt spår i ett antal arkiv, t ex i kyrkoarkivet, **häradsrättsarkivet** och **bruksarkivet**. Dessa arkiv har sedan överförts till och bevarats hos **arkivinstitutionerna** som t ex landsarkiv och **företagsarkiv**. I dessa arkiv återfinns handlingarna ordnade på samma sätt, som de hade när de fanns i det ursprungliga arkivet. Denna **ordningsprincip** kallas proveniensprincipen.

Arkiwetenskap

Vi har tidigare i vårt medlemsblad återgivit vetenskapliga artiklar. Senast var det en uppsats om svenska språket genom tiderna. I detta nummer presenterar vi en uppsats om **arkivvetenskap** av förre arkivrådet Nils Nilsson. Uppsatsen *Ordningsprinciper och arkivteori* handlar om **proveniensprincipen**, en grundläggande princip för **arkivverksamhet**. Vad detta är beskrivs nedan. Vi presenterar enbart ett utdrag ur den **ursprungliga** uppsatsen och har försökt få med det väsentliga, som kan vara intressant för **släktforskare**.

Proveniensprincipen

Människors liv gör avtryck i ett antal arkiv. Detta är den grundläggande förutsättning vi har när vi släktforskar. När vi försöker att kartlägga våra anfäders och anmödrars liv så är det stundom nödvändigt att sätta sig in i hur arkiven är uppbyggda samt hur och varför anteckningar om förfaderna blev arkivlagda.

Vi kan söka kunskap om gången tid och personer även på bibliotek och museer. Böckerna på ett bibliotek är ordnade efter ett ämnesindelad **klassifi-**

kationssystem. Föremålen på museerna är ordnade efter ämnen - man sammanför **besläktade** föremål från olika platser och **tillrättalägger** materialet för besökaren. Den ämnesindelingsprincip man tillämpar på bibliotek och museer benämns med det främmande ordet "**pertinensprincip**".

När det åter **gäller** arkiv så är dessa ordnade efter en annan princip, **proveniensprincipen**. Detta ord kan översättas med "ursprungsprincipen", d v s i arkivet **beaktar** man **arkivmaterialets** ursprung eller proveniens. På danska säger man "hjemmehörsprincipet", i

Frankrike "le **principe général du respect des fonds**" och i Tyskland "**Herkunftsprinzip**".

Den svenska **officella** förklaring av ordet proveniensprincip är enligt SIS 62 80 10: "**Princip enligt vilken ett arkiv sammanhålls såsom en enhet och ordnas i enlighet med arkivbildarens organisation och verksamhet**". Konkret innebär detta att alla handlingar om exempelvis en persons ärende **bibehålls** i arkivet från den förvaltning, som vid det speciella tillfället behandlade ärendet. Således **finns** kyrkobokföringsakter i **kyrkoarkivet**, domstolshandlingar i **domstolsarkivet**, militära handlingar i regementets arkiv etc. Och i respektive förvaltning **finns** handlingarna insorterade hos den avdelning som handlade ärendet. Man delar ner proveniensbegreppet i delarna yttre och inre proveniens. Den yttre proveniens innebär att **arkivhandlingen** **finns** i den ursprungliga **förvaltningens** arkiv och den inre proveniens innebär att handlingen **finns** på plats i det

byråkratiska system där handiingen slutligen hamnade.

Man har dock inte alltid på arkiven tillämpat denna ursprungsprincip. Under 1700- och 1800-talen sökte man ordna handlingarna ämnesvis. Kvarlevor av detta system finns i riksarkivet.

Proveniensprincipen gör att man måste skaffa sig kunskaper om dels vilka förvaltningar, som fanns på den tid forskningen gäller och dels hur förvaltningarna arbetade och fungerade. Hur pass djupt man måste gå i detta kunskapssökande beror naturligtvis på hur omfattande forskningen är. Ofta kan man få en summarisk hjälp av arkivpersonalen. Men avser man att forska mer omfattande så är det bra att själv lära sig hur den svenska förvaltningen fungerat.

Arkivschema

Ordnande av arkiven sker efter fastlagda scheman. Det finns två arkivschema: arkivschema för kyrkoarkiv och allmänna arkivschema. Arkivschema för kyrkoarkiv tillkom 1884. Det allmänna arkivschema togs i bruk 1903. Det används främst för statliga och kommunala arkiv, men passar även enskilda företagsarkiv. Det allmänna arkivschema finns fastlagt i arkivlagen, som trädde i kraft 1991 och är i huvudsak lika med schema från 1903. Numera tillämpas det redan när man bildar arkiv på förvaltningar och företag. Detta innebär att proveniensprincipen tillämpas fullt ut i handlingen har samma plats i arkivet i såväl förvaltning som riks- eller landsarkiv.

Nils Nilsson (1917-1987) tjänstgjorde i olika befattningar vid riksarkivet 1950-1981, de sista åren som arkivråd. Han räknas som en av de stora inom arkivvärlden. Han skrev ett flertal arkivvetenskapliga böcker och artiklar. Ur boken "Arkiv i förvandling", Stockholm 1983, har vi hämtat uppsatsen "Ordningsprinciper och arkivteori". Denna uppsats behandlar proveniensprincipen mycket ingående. Vi gör här ett utdrag ur nämnda uppsats:

Om nyttan av proveniensprincipen

Alltsedan sekelskiftet omkring år 1900 har arkivvärden i Sverige och andra

länder vilat på proveniensprincipens grund. Och för arkivväsendet har det, utan allt tvivel, varit en styrka att äga den grunden. Den har gett arbetet praktisk enhetlighet och teoretisk förankring.

Proveniensprincipens lärosatser är korta och koncentrerade; lakonismen är även intill förenklings gräns. Arkivet - det är i all enkelhet det bestånd av handlingar, som växer fram hos en myndighet eller en enskild till följd av verksamheten. Och det skall bevaras som en särskild, sammanhållen enhet, utan skingring eller förblandning med andra arkiv. Handlingarna skall förvaras på ett sätt, som ansluter sig till den ursprungliga ordningen. Så som det hela har växt fram, så skall det förbli. Har den ursprungliga prägeln gått förlorad, skall den återställas så långt det går. Senare omläggningar skall man inte ge sig in på, om det finns rimliga möjligheter att undvika det.

När Emil Hildebrand 1903 presenterade de nya tankarna i Sverige, valde han benämningen ursprungsprincipen.

Naturligtvis har det förekommit en mera djupgående kritik. På senare tid har t ex forskare med socialhistorisk och annan inriktning gjort gällande, att forskningens behov av massdata blir illa tillgodosett, när informationsmassan fördelas på de olika arkiven. Uppdelningen sägs skymma forskarnas sikt och begränsa deras synfält till alltför små sektorer av verkligheten. Det är tänkbart, att de moderna databankerna har influerat den kritiken.

Av allt att döma stöter man här på det välkända - och redan berörda - önskemålet att se materialet tillrättatlagd för en viss grupp av avnämare. Sådana krav framförs regelbundet från företrädare för ämnesområden eller arbetsmetoder. Arkiven ses då inte i första hand som avlagringar av verkligheten utan som grundmaterial för ett bestämt, på förhand angivet slag av undersökningar.

För olika slag av användare kan det te sig lockande att inordna arkiv eller arkivdelar i större helheter och att överskrida gränsen mellan arkiv och litteratur. Särskilt från dokumentalisthåll görs ibland gällande, att uppdelningen på arkiv och bibliotek uteslutande skulle bero på "historiska" skäl.

På 1700-talet gjordes det nämligen stort anlagda försök att ordna handlingarna efter saknehåll, oberoende av arkivtillhörighet och struktur. För det ändamålet byggde man upp stora, övergripande system. En del av dem skulle i princip vara allomfattande. Inflytelserna från bibliotekstänkandet var i regel påtagliga.

Men de praktiska resultaten av omordningsarbetena var inte ägnade att stärka tilltron till de högtflygande planerna. Pertinensprincipen, som metodens grundtanke ibland har blivit kallad, skapade i längden fler problem än den löste. Många skrivelser handlade om mer än ett ämne. Stora delar av arkiven var inbundna, och banden kunde inte rimligen sonderdelas. Arkiven var för stora för att kunna omfördelas. Svårigheterna var alltför betydande redan på det praktiska planet.

Ofta var det bara de centrala arkiven, som blev omordnade. De regionala och lokala fick för det mesta ligga kvar i orubbat skick. Ingen arkivarie hade tid eller krafter att gripa sig an med dem. De förblev i det ursprungliga tillståndet, i kraft av vad man har kallat för den oreflekterade proveniensprincipen. Med en mera maliciös (maliciös=försmädlig, spydig) formulering har konstaterats, att vissa arkivariers bekvämlighet har räddat många arkiv undan en omsortering, som allvarligt skulle ha skadat dem.

Övergången till proveniensprincipen under 1800-talets senare del och början av 1900-talet var därför till stor del betingad av praktiska skäl.

Nu skulle en omsortering av alla arkivalier vara ett ogenomförbart företag. Och var skulle arkivmännen få tillräcklig sakkunskap för att utföra arbetet? Hur skulle de på ett riktigt sätt kunna omplacera handlingarna i högspecialicerade tekniska myndigheters eller företags arkiv?

Till allt detta kommer, att det kanske inte skulle stanna vid en omsortering. Sedan man väl gett sig omordnandet i våld, blir man måhända nödsakad att med tiden företa nya omläggningar efter nya systembyggnader. Det oberoende av tidens skiftningar, den relativa tidlöshet som proveniensprincipen besitter, finns inte hos de artciella systemen.

Å andra sidan bör det medges, att proveniensprincipen lägger vissa bördor på dem, som senare skall begagna arkiven. Återsökningen måste ju i många fall gå omvägen Över förvaltningshistoriska studier och undersökningar. Användaren måste dessutom lära sig att begagna samma register, som byråkraterna på sin tid använde.

Arkivens relationsnät

I proveniensprincipen fann arkivmännen en systembyggnad, som gjorde det möjligt att inordna varje handling på sin plats i en meningsfull formation. Även den tillfällige, mest fragmentariska notering på ett papper kunde komma till användning, när den var inplacerad i sitt rätta sammanhang.

Inom arkivet samspelar de olika delarna med varandra i ett slags organiserad samverkan. Det märklige är att handlingarna trots anpassningen till ett mer allmänt mönster kan bibehålla så mycket av sin ursprungliga karaktär, de förblir unika spår av ett skeende. Det är avtrycken av denna utvecklingsgång proveniensprincipen vill slå vakt om.

Arkivens värdepotential

I främsta rummet är arkivalierna utan tvivel att betrakta som meddelanden. De överbringrar ett explicit (explicit = uttryckligt, tydligt) kunskapsinnehåll. Deras betydelse i det hänseendet betecknas här som (direkt) informationsvärde. Med direkt information avses då - utan alla försök till vetenskaplig precisering - den kunskap i form av fakta, synpunkter, stämningar o s v, som mer eller mindre avsiktligt förmedlas genom texten.

En stor del av arkivaliernas information är även indirekt och ofta oavsiktlig. Till stor del beror det på handlingarnas ofta processuella karaktär. De har utgjort led i ett skeende. Ofta är de också försedda med senare gjorda handläggningsnoteringar, med åtgärdsanteckningar och hänvisningar till andra handlingar. I efterhand kan de därför studeras som led i en händelsekedja.

Måhända skulle man också kunna hävda, att det hos arkivalierna finns ett betydande närhetsvärde, som arkivvärden har att beakta. Att själva skeendet så ofta har tagit gestalt i handlingarna, betyder inte bara, att de kan avinnas

kunskap om hur det gick till. De överför också en atmosfär, en känsla av - ibland nästan överväldigande - närhet. Diktarna har vittnat om det.

Sammanfattningsvis skulle man kunna säga, att handlingarna i ett arkiv inte bara innehåller någonting, de avspeglar också någonting. Och den senare egenskapen är inte sekundär; de olika dragen hos arkivet är sammantvinnade med varandra alltifrån början.

Det är arkivaliernas förankring i handlingarna - deras processgenererade och samtidigt verifierande karaktär - som gör, att de representerar ett annat informationsskikt än litteraturen och massmedierna. De olika skikten är inte utbytbara. Det ena kan inte ersätta det andra.

Om handlingarna sammanhålls i den ursprungliga ordningen - under anslutning till organisation och arbetsformer - garanteras dessutom ett bevarat samband mellan det omsorgsfullt formulerade beslutet - som utgör ett slags välvårdad, mot yttervärlden riktad fasad - och den bakomliggande verkligheten, avspeglad i beslutsunderlaget.

Om flertalet handlingar gäller det, att de förlorar i värde, när de frikopplas från den ursprungliga arkivkonstruktionen. Arkivens innehåll är bundet i den meningen, att det inte saklöst kan rubbas från sin plats. Proveniensprincipen vilar i mycket på den iakttagelsen.

Om man utgår från värdesynpunkterna, finns det dock en tankegång, som skulle kunna motivera en uppdelning på skilda principer och därigenom öppna vägen för en senare omsrutturering av arkivet. Man kan tänka sig, att de olika värden, som finns hos arkivhandlingarna, i allmänhet inte uppträder samtidigt. Det kan istället vara så, att de avlöser varandra, eller det kan erhålla sig så att vissa värden bortfaller, medan andra står kvar. I så fall blir det mera naturligt att yrka på en uppbyggnad av det äldre mönstret.

Det saknas inte talesmän för tankegångar av det slaget. Den amerikanske arkivmannen T R Schellenberg har exempelvis definierat arkivbegreppet så, att en omvandling ingår i själva arkivkaraktären. Enligt hans mening är det kännetecknande för arkiv att de bevaras till eftervärlden för helt andra

ändamål än de ursprungliga, som avsetts av arkivbiidaren.

Självfallet förhåller det sig så, att en funktionsförskjutning med tiden äger rum. Användningen av arkivet ändrar karaktär, och därvid träder i vissa fall nya, tidigare förbisedda informations-skikt i förgrunden. Förändringen är tänkvärd och utgör ytterligare ett argument mot strävandena att hårt knyta arkivaliers användning till det ursprungliga syftet och endast till det.

Den process, som här kallats för en funktionsförskjutning, betyder - enkelt uttryckt - att arkivets praktiska nytta avtar, medan den vetenskapliga eller allmänkulturella användningen tilltar. Det är med andra ord utnyttjandet, som ändrar karaktär. Handlingarna begagnas i andra sammanhang än tidigare.

Naturligtvis kan man alltid se, att vissa drag hos handlingarna förloras i intresse; andra framträder i stället desto klarare. Men det är inte sällan ovisst, om sådana förändringar är temporära eller varaktiga. Man vågar påstå, att de värdekategorier, som här har behandlats - de informativa, de rättsgrundande osv - i stort sett består.

Att de olika grundvärdena i så hög grad behåller sin aktualitet sammanhänger också med det sätt, på vilket materialet utnåst. Vid återanvändningen av handlingarna får forskaren ofta vända tillbaka till den ursprungliga situationen för att först därefter gå vidare. Återanvändningen har ofta mycket gemensamt med det primära begagnandet. Till stor del är det samma register, som måste brukas, och de vunnna upplysningarna får ses mot bakgrunden av sin tillkomst. Innan forskaren kan adaptera materialet för sina syften, behöver han ofta fixera dess utgångsläge. Däremot kan slutsatserna givetvis bli helt andra än vad som avsetts med handlingen."

Nils Nilsson fortsätter med att beskriva hur arkiv under tidernas lopp har förändrats och hur överflyttningar har gjorts bl a på riksarkivet. Han fortsätter med att konstatera:

"De arkiv eller arkivdelar, som genom överflyttningar töms på en del av sitt innehåll, blir onekligen fattigare. Då en handling flyttas bort från det primära sammanhanget, kan det inte alltid und-

vikas att de handlingar, som **förut** omgav den blir mer **svårtolkade** eller förlorar i innebörd. **Särskilda** svårigheter uppstår, då **överflyttningen** gäller (delar av) ett register, som behövs för **sökning** i arkivet.

Därför är det naturligt, att man i varje fall inom den statliga **arkivvården** har sökt sätta relativt **snäva** gränser för omflyttningar och, där de är motiverade, **kringgärdat** dem med **försiktighetsmått**. Den **inställning**, som har fått uttryck i dessa bestämmelser, torde stå i **överensstämmelse** med proveniensprincipens anda, liksom **också** med **hänsynen** till **arkivets** värden.

Transformering till annat medium

I våra dagar kan **konsivering** och gallring i vissa fall ersättas av - eller kombineras med - en överföring av handlingarna eller deras innehåll till **film**, ADB-medium eller annan **informationsbärare** i mikroformat. De nya möjligheterna har inneburit en avgörande förändring, åtminstone inom delar av arkivområdet. Bl a medger de en förvaring av stora datamängder på små ytor; Övergången till **mikroformat** har **därför** blivit en metod att över huvud nedbringa **arkivvolym** och kostnader. Både **sökning** och bearbetning påskyndas, i vissa **fall dramatiskt**. Flera **skäl** talar alltså för en övergång av det slaget.

De **perspektiv**, som öppnas, är stora, men de är också ovissa. En **omställning** av den **storleksordningen** kan minst av allt vara **problemfri**. Redan de **praktiska** svårigheterna är betydande, bl a på grund av teknikens föränderlighet. **När** en **informationsmassa** väl har flyttats över till ett nytt medium, kan metoden vara **föråldrad**. Den tilltänkta besparingen kan visa sig vara en felinvestering.

I och för sig har ju **ett** slags **mediakonvertering** förekommit sedan äldsta tider (i form av **avskrifter**). **Avskrivande** upprepar **själva produktionsprocessen**. Ändå får man medge, att den **fotografiska reproduktionen** uppfyller betydligt högre **ställda** krav än **avskriften**: den återger i huvudsak handens eller **skrivmaskinens** stil, liksom alla de senare gjorda **påteckningar** - med ett ord: den avbildar **normalt** hela **skrivsens** yttre,

dess utseende. Det betyder, att den mycket säkrare än **avskriften** knyter kopian till originalet och till det ursprungliga arkivsammanhanget, och den överför åtminstone delar av beviskraften till den nya handlingen.

Aven om t ex mikrofilmen ger en trogen **bild** av förlagorna, kan det inte förbises, att **filmningen** är en form av masskopiering. Den **öppnar** möjligheter att, i synnerhet på längre sikt, bryta upp de ursprungliga mönstren och omgestalta arkiven. På det viset kan de **så småningom** förvandlas till **en** formbar, flera gånger **omstrukturerad informationsmassa**, med allt vad det innebär av värdeförluster.

Epilog

Arkivhandlingarnas egenskaper och särart kan analyseras och preciseras med utgångspunkt från allehanda teoretiska överväganden. Men det betyder för ingen del, att särarten bara skulle vara en produkt av spekulationer och tankemödor. Den kan upplevas mycket konkret.

I sin bok *Gräv där du står* skildrar Sven Lindqvist sin reaktion inför **ett** brev, som **innehåller** ordern om nedläggning av **ett** industriföretag i Visby. (Det företag, som skulle upphöra, var den cementfabrik, där hans egen farfar arbetat.)

Lindqvist **skriver**: 'På **landsarkivet** i Visby ligger papperen på bordet - tör dig lika väl som för mig. Du kommer inte att behöva bläddra länge bland dem för att **inse** att ett arkiv är något annat och ännu mer spännande än ett bibliotek. En bok som den **här** är ändå bara vad jag har **skrivit om** någonting, t ex beslutet att lägga ned cementfabriken i Visby. Men det papper som arkivet ger dig **är** just detta beslut. Detta är en fantastisk skillnad.'

Historikerna brukar tala om **kvarlevor** och det är ett målande uttryck, ty i dem lever historien kvar. Ett brev från **Wehtje** där han ger order om fabriken nedläggning är mer än en berättelse, det & själva den order som Nyström fick. Det papper som du håller i handen är samma papper som Nyström höll i handen när han just fått det. Dina ögon ser detsamma som hans såg. Du är **där**.'

Egentligen handlar **arkivteorin** om något ganska enkelt: att **ta** arkiven för vad de är och låta dem förbli vad de har varit. **Arkivalierna behåller** den prägel de en gång fått utan minnets förskjutningar och stilisering. Det gäller att **ta** fasta på det draget hos handlingarna.

Så **småningom** kommer **arkiven** i händerna på lärda **arkivarier** och lärda forskare, och **ålderns** patina lägrar sig över dem. Det är naturligt, att man då söker se dem som något **förmämligare** än de en gång var - **som** ett **förfinat** vetenskapligt **källmaterial**, förädlad av det akademiska sanningsökandet eller av den kulturella atmosfärens anspråk och ambitioner. Man söker lyfta dem ut ur vardagen där de blev till, och förvandla dem till ett ädelt grundmaterial för upphöjda bemödanden.

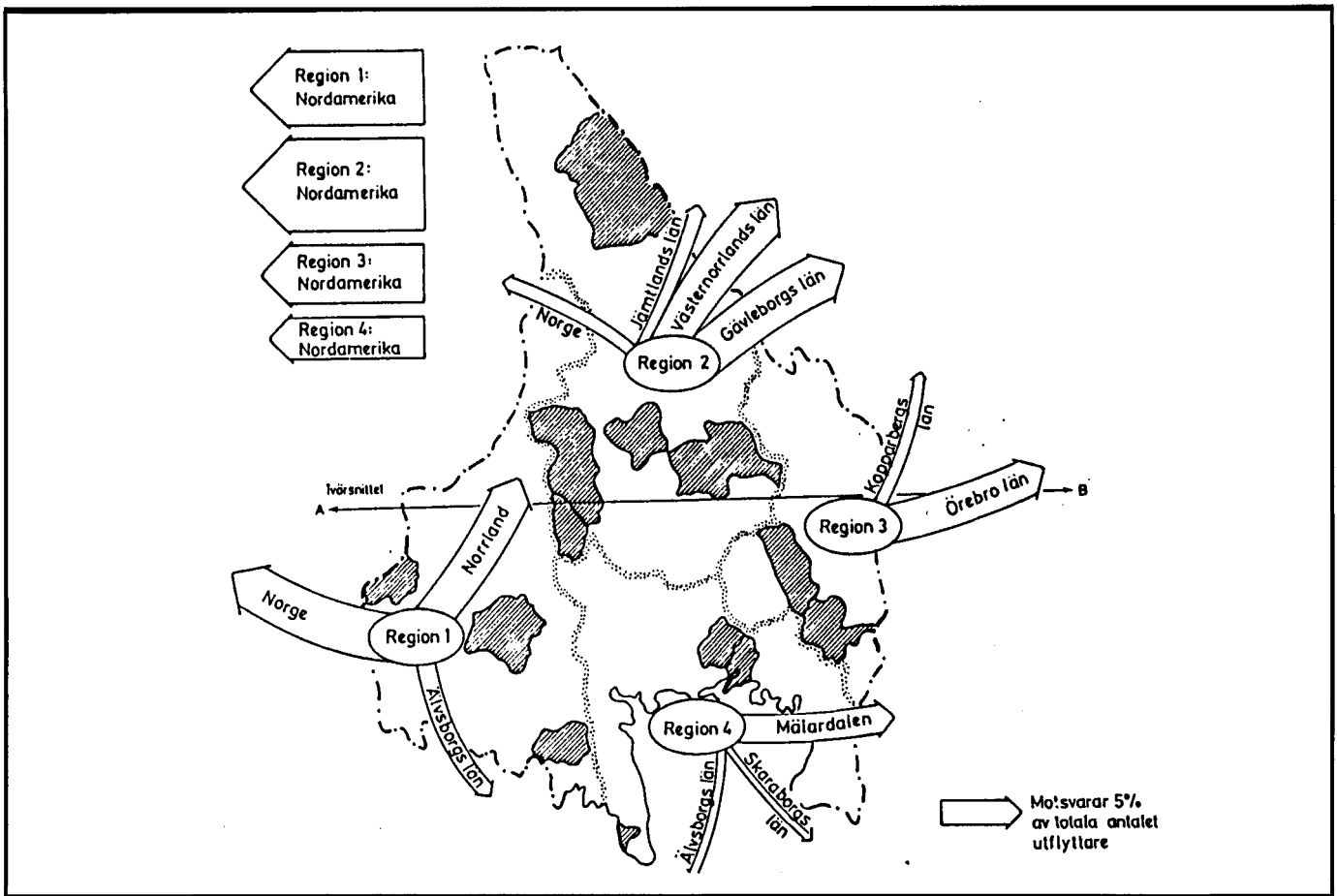
Det är förspild möda.

Arkiven kan inte utan **skadeverkningar** göras om till något annat än de **från början** var. De bevarar den alldagliga, prosaiska prägel de en gång fått. **Ännu** sedan de **utmyttjats** som **källor** för epokgörande forskningar förblir de enkla och elementära - glanslösa som den gammaldags bokhållaren, gömd bakom sin pulpet, eller som bonden nyss kommen utifrån marken."

Insändare

Jag **samlar på** urklipp, kort och allt möjligt **kuriosa** samt uppgifter om det man förr **kallade** "tattare". Lisa Ståhlberg, **född** i Munkfors 1857, var min mors farmor - ej så väldigt avlägset - **så** jag raknar mig att vara en liten bit värmlänning. Därav mitt brinnande intresse för **Värmland**. **Munkfors känns** lite som hemma på något vis. Hittills har det tyvärr bara "vatt tji" med mina frågor efter att med hjälp av Anor sökes få kött på benen. **Skriv** gärna ner vad ni värmlänningar vet om folk och bygder **till** en **vetgirig närläkning**. Se även Anor sökes nr 163.

*Christer Ode-Lundberg
Ekersgatan 15
70342 Örebro
Telefon 019-107125*

Utflytningen från vissa församlingar i Värmlands län åren 1860-1894 fördelade på fyra regioner. Utvandring till Norge skedde i huvudsak från västra Värmland. Källa: Ame Norbergs doktorsavhandling "Alnö och industrialiseringen 1860-1910".

Nedanstående uppsats har anknytning till "Värmländsk utvandring till Norrland" (1990:1) och "Svensker på arbetsvandring till Borge og Torsnes for 100 år siden" (1990:2)

Ernigrasjonen fra Sverige til Horten og omland i 1830- og 1840-årene

Det norske Stortinget besluttet tidlig i 1830-årene å bygge en ny hovedbase og verft for Den Kongelige Norske Marine ved "fergeleiet og tettstedet" Horten i Borre kommune i Vestfold. Anleggsarbeidet kom igang i 1836 og krevde et stort antall anleggsarbeidere som vanskelig kunne skaffes tilveie på kort tid.

Det var nå nødtider i det sydlige Norge og sydvestre Sverige, bl a i Bohuslan, der det var både missvekst og flere år med feilslått sildefiske. Fiskevaerene langs hele kysten ble fraflyttet og floker av mensker streifet fra gård til gård og tigget om mat.

Men rekrutteringen av arbeidere til anlegget gikk ikke godt nok I 1838 måtte kapteinlöytnant J E Meyer, som var sjef for Marinestasjonen, gå til det

ekstraordinaere skritt å skrive til länshövdingene i Värmland, Göteborg-Bohuslän og Elfsborg. Han gjorde oppmerksom på at det våren 1839 ville bli bruk for arbeidere til Marineetablissementet på Horten - "beliggende ved Christianiafjorden på sammes vestsida lige overfor kjøbstaden Moss, og at der kunde ønskes at den fomödne arbeidsstyrke var at erholde blandt andre steder også fra Sverige". Det var serlig gråsteinsmurere, minerere og andre alminnelige arbeidere som ble etterlyst.

Trolig var det svært nøysamme mennesker som invandret. Imidlertid skal vi merke oss at hovedstadsavisene protesterte mot innvandreinegn og hevdet at verftsledelsens handling var uforståelig. "På grund av de mange arbeidsløse her i landet kunde man uden vanskeligheter skaffe det fomødene antall arbeidere i

Norge." Og riktig ille var det at det fra Horten den våren (1839) skulle sendes et transportfartøy til Strömstad for å gi svenske arbeidere fri befordring til Horten, mens det ble nektet å gi norske arbeidere en lignende befordring fra Christiania til Horten.

Dyrtid i begge land

Men etterhvert kom det svært mange både svensker og nordmenn. Siste halvdel av 1840-årene var preget av dyrtid og arbeidsløshet i begge land. Vinteren og våren 1847 kom det store flokker av utarmede arbeidssøkende strømmende til Horten, både fra forskjellige steder i Norge og fra Sverige. Verftet kunne ikke ta inn flere svensker, og på en enkelt dag måtte 70 svensker avvises. De var kommet i små båter i håp om å få arbeid, og måtte dra skuffet hjem igjen.

Den **daglön** som ble budt de som **fikk arbeid** var ikke stor, den var nå bare 28 **skilling** (98 öre), og av **dette belöp** ble 4 **skilling** (14 öre) holdt tilbake for å bli utbetalt **när arbeidet stanset** om hösten.

Fra Eda og Gillberga

Hvor kom **svenskerne** fra? Kirkebøkene og folketellingslistene gir ofte bare denne ufullstendige opplysningen "Födt i Sverige". Men der hvor födestedet er **oppgett** går Tanum sogn i Bohuslän **ofte igjen**. Der er andre **stedsnavn** som Gillberga, Krokstad, Eda, Rye, Vänersborg, Naverstad, Grebbestad, **Gesäter, Foss, Högseter, Strömstad, Qville, Göteborg** - for å nevne **noen**. Men først og fremst **Tanum**.

Flyttelistene **viser** oss **også** at en del **svensker** stadig var **på vandring**: Ett og samme ekiepar av de relativt få som meldte seg for **presten, kunne** ha et **barn födt** i Sverige, et annat i **Östfold**, og et tredje **födt** i en eller **annen Vestfoldkommune**. I **noen tilfeller** var **elste barnet födt** i Vestfold, det yngste i Sverige, **noe** som klart tyder på "pendling" mellom **hjemlandet** og Norge.

Men det var ikke bare på Marinestasjonen **svenskene fikk arbeide**. Fra **1850-årene til rundt 1890** var svenske **innvandrere** i høy grad nødvendige for jordbruket i Borre, i en tid da **mange norske gårdsarbeidere** tok hyre tilsjøs, samtidig med at engbruket, **storfebestanden** og **melkeproduksjonen** ble økt enormt.

Bern Holst, Kristiansand.

Kilder:

Skibsbygging på Horten gjennom 150 år. Utgitt av Marinens Hovedverft 1968.

A Th **Kiaer**: Jarlsberg og Larvik Amt 1814-1914. 1916. Bohus, Allhems forlag. Malmö 1963.

Rolf Baggetun: Gjennom skiftende tider. Gjengangerens trykkeri 1973.

Ordlista

Folketelling Folkkræning

Sildefiske Sillfiske

Skuffet Besviken

Streife Ströva

Tettsted Tätort

Verft Varv

Att diskutera

För två år sedan hade vi den **här teckningen** införd i medlemsbladet. **Frågan** ställdes hur vi reagerar när vi hittar något **ofördelaktigt** om våra anpersoner. Detta är ju en risk man får räkna **med** när man **släktforskar**.

Vi **fick** ett svar **från Peter Funke** där han bl a säger att han inte har **några** förträngda neuroser för eventuella äventyrligheter orsakade av förfäderna. Tvärtom **så** uttrycker Peter en **besvikelse** över att inte hitta den "hängda hästjuv" som en äldre siäkting påstått **skulle finnas i släkten**.

Har vi alla samma distans som **Peter** till vad förfäderna eventuellt har **gjort** sig skyldiga till? En **viktig** faktor är naturligtvis hur många generationer **tillbaka** det rör sig om. Ett exempel från **min** egen forskning belyser problemet: Jag fick i min hand en **släktkrönika** där det berättades att en person tre generationer **bakåt** skulle varit mycket förträfflig. Jag forskade på personen och fann en konkurs med ca **1500:-** i skulder. Jag fann **också** stämning och genstämning inför tinget gentemot familjens piga **där** man skulle ha brukat okvädingsord, bl a orden "djefla byke". Man skulle även ha slagit varandra. Om detta nämndes inte i krönikan. Att märka är att det mellan krönikören och de nämnda personerna låg endast en generation. **Däri** ligger **säkert** förklaringen **till** att man inte hade tagit med de nämnda händelserna i krönikan. Vi kan ju själva fundera över om hur pass **benägna** vi skulle vara att i en siäktkrönika **skriva** ner **liknande** händelser, som hänt enbart ett fåtal år sedan.

BGM

Rektorsord om släktforskning

När detta läses har **släktforskardagarna** i Uppsala ägt rum. Till dessa dagar hade Uppsala universitets rektor, Stig Strömholm, sänt en **välkomsthälsning**, publicerad i Angeläget, **SSFs** informationsblad. I **välkomsthälsningen** gjorde Stig Strömholm ett uttalande om **släktforskning**. Vi återger här detta uttalande:

"Det är - eller kanske snarare var - brukligt att **skilja** på den 'stora' historien, den som handlar om **världsavgörande** händelser, om denna världens mäktige och om de starka massrörelserna i **historieförloppet**, och den 'lilla', som handlar om **enskilda** individers, **familjers**, bygders och byars öden. Längre ansågs den lilla historien knappast förtjäna utforskning; den var likgiltig och betydelselös vid sidan av de glansfulla stora förloppen. Under de senaste **årtiondena** har detta synsätt alltmer förlorat terräng. **Till** en del beror detta **sannolikt** på att de professionella historieforskarna alltmer intresserat sig för de många händelserna i smått som till slut utgör även den 'stora historiens' grundvirke och som man därför måste **känna** och **förstå** för att begripa och **tolka** de stora händelserna och förändringarna. Man har vänjt sig alltmer **till** studiet av grupper och enskildas levnadsvillkor, handlingsmöjligheter och **tänkesätt**. Men **härtil** kommer säkert **också** vad man kanske vågar kalla den lilla gruppens egna myndighetsförklaring; man **vågar** hävda att den egna historien har ett värde i sig, oavsett om den bidrager till studiet av den 'stora historien'. Det är en utveckling som kan **tolkas** och bedömas på olika sätt. Det vore olyckligt om intresset för mänskligheten, kontinenternas och nationernas gemensamma öden skulle helt förkvävas. Risken är antagligen inte stor. Det är lyckligt att så många vågat och velat bejaka sitt eget arv, hur glanslöst och hur 'perifert' det än är. Att i denna mening räta på ryggen och komma **till** tals med sitt eget förflutna är ett **själv tillägnat** sätt att bli vuxen bland vuxna gelikar och ett fredligt sätt att bli fri."

Stig Strömholm

Geokod

Här visas utdrag ur Geokod för Värmland. Indelningen gäller de förhållanden som gällde 1910-12-31. De kommuner som varit städer, köpingar och municipalsamhällen har fått nya koder vid ändringarna. Dessa ändringar redovisas inte här. Ej heller redovisas lokala församlingar.

De första fyra siffrorna i koden är gemensamma för respektive härad.

Nummerordning

Kod Härad
 1701000 Färnebo hd
 1702000 Nyeds hd
 1703000 Ölme hd
 1704000 Väse hd
 1705000 Visnums hd
 1706000 Kils hd
 1707000 Karlstads hd
 1708000 Grums hd
 1709000 Giiiberghs hd
 1710000 Näs hd
 1711000 Nordmarks hd
 1712000 Jösse hd
 1713000 Älvdals hd
 1714000 Frykdals hd
 1811000 Karlskoga hd

Kod Socken
 1701010 Färnebo
 1701020 Nordmark
 1701030 Råmen
 1701035 Lesjöfors
 1701040 Brattfors
 1701050 Gåsborn
 1701060 Kroppa
 1701070 Lungsund
 1701090 Storfors
 1702010 Nyed
 1702015 Molkom
 1702020 Alvsbacka
 1703010 Ölme
 1703020 Varnum
 1704010 Väse
 1704020 Alster
 1704030 Ö Fågelvik
 1705010 Visnum
 1705015 Björneborg
 1705020 Visnums-Kil
 1705030 Rudskoga
 1705040 Nysund
 1705050 S Råda
 1706010 Stora Kil
 1706015 Kil
 1706020 Frykerud
 1706030 Övre Ullierud
 1706040 Ransäter
 1706041 Munkfors
 1706050 Nedre Ullierud

1706055 Deje
 1707010 Karlstad
 1707020 Grava
 1707021 Forshaga
 1707030 Hammarö
 1708010 Nor
 1708020 Segerstad
 1708030 Grums
 1708040 Borgvik
 1708050 Ed
 1709010 Gillberga
 1709020 Långserud
 1709030 Stavnäs
 1709040 Högerud
 1709050 Glava
 1709060 Värmskog
 1709070 Svanskog
 1710010 Millesvik
 1710020 Eskilsäter
 1710030 Ölserud
 1710040 Botilsäter
 1710050 By
 1710060 Bro
 1710070 S Ny
 1710090 Säffle
 1710100 Huggenäs
 1710110 Kila
 1710120 Tveta
 1711010 Sillerud
 1711020 Holmedal
 1711030 V Fågelvik
 1711040 Töcksmark
 1711050 Östervallskog
 1711060 Karlanda
 1711070 Blomskog
 1711090 Årjäng
 1711100 Trankil
 1711110 Silbodal
 1711120 Skillingmark
 1711130 Jämskog
 1712010 Köla
 1712020 Eda
 1712025 Amot
 1712026 Charlottenberg
 1712027 Amotfors
 1712030 Arvika land
 1712040 Ny
 1712050 Älgå

1712060 Gunnarskog
 1712070 Bogen
 1712090 Arvika
 1712100 Brunskog
 1712110 Mangskog
 1712120 Boda
 1713010 N Ny
 1713020 Nyskoga
 1713030 Dalby
 1713040 S Finnskoga
 1713050 N Finnskoga
 1713060 Ekshärad
 1713070 N Råda
 1713071 Hagfors
 1713100 Sunnemo
 1713110 Gustav Adolf
 1714010 Sunne
 1714020 Ö Ämtervik
 1714030 V Ämtervik
 1714040 Gräsmark
 1714050 Lysvik
 1714060 Fryksände
 1714066 Torsby
 1714070 Östmark
 1714100 Lekvattnet
 1714110 Vitsand
 1716080 Kristinehamn
 1717080 Filipstad
 1811010 Karlskoga
 1811012 Degerfors
 1811020 Bjurtjärn

Bokstavsordning
Härad Kod
 Frykdals hd 1714000
 Färnebo hd 1701000
 Gillbergs hd 1709000
 Grums hd 1708000
 Jösse hd 1712000
 Karlskoga hd 1811000
 Karlstads hd 1707000
 Kils hd 1706000
 Nordmarks hd 1711000
 Nyeds hd 1702000
 Näs hd 1710000
 Visnums hd 1705000
 Väse hd 1704000
 Älvdals hd 1713000
 Ölme hd 1703000

Socken Kod

Alster 1704020
 Arvika 1712090
 Arvika land 1712030
 Bjurtjärn 1811020
 Björneborg 1705015
 Blomskog 1711070
 Boda 1712120
 Bogen 1712070
 Borgvik 1708040
 Botilsäter 1710040
 Brattfors 1701040
 Bro 1710060
 Brunskog 1712100
 By 1710050
 Charlottenberg 1712026
 Dalby 1713030
 Degerfors 1811012
 Deje 1706055
 Ed 1708050
 Eda 1712020
 Ekshärad 1713060
 Eskilsäter 1710020
 Filipstad 1717080
 Forshaga 1707021
 Frykerud 1706020
 Fryksände 1714060
 Färnebo 1701010
 Gillberga 1709010
 Glava 1709050
 Grava 1707020
 Gmms 1708030
 Gräsmark 1714040
 Gunnarskog 1712060
 Gustav Adolf 1713110
 Gåsborn 1701050
 Hagfors 1713071
 Hammarö 1707030
 Holmedal 1711020
 Huggenäs 1710100
 Högerud 1709040
 Jämskog 1711130
 Karlanda 1711060
 Karlskoga 1811010
 Karlstad 1707010
 Kil 1706015
 Kila 1710110
 Kristinehamn 1716080
 Kroppa 1701060
 Köla 1712010
 Lekvattnet 1714100
 Lesjöfors 1701035
 Lungsund 1701070
 Lysvik 1714050
 Långserud 1709020

Mangskog 1712110
 Millesvik 1710010
 Molkom 1702015
 Munkfors 1706041
 N Finnskoga 1713050
 N Ny 1713010
 N Råda 1713070
 Nedre Ullierud 1706050
 Nor 1708010
 Nordmark 1701020
 Ny 1712040
 Nyed 1702010
 Nyskoga 1713020
 Nysund 1705040
 Ransäter 1706040
 Rudskoga 1705030
 Råmen 1701030
 S Finnskoga 1713040
 S Ny 1710070
 S Råda 1705050
 Segerstad 1708020
 Silbodal 1711110
 Sillerud 1711010
 Skillingmark 1711120
 Stavnäs 1709030
 Stora Kil 1706010
 Storfors 1701090
 Sunne 1714010
 Sunnemo 1713100
 Svanskog 1709070
 Säffle 1710090
 Torsby 1714066
 Trankil 1711100
 Tveta 1710120
 Töcksmark 1711040
 V Fågelvik 1711030
 V Ämtervik 1714030
 Varnum 1703020
 Visnum 1705010
 Visnums-Kil 1705020
 Vitsand 1714110
 Värmskog 1709060
 Väse 1704010
 Amot 1712025
 Amotfors 1712027
 Årjäng 1711090
 Älgå 1712050
 Alvsbacka 1702020
 Ö Fågelvik 1704030
 Ö Ämtervik 1714020
 Ölme 1703010
 Ölserud 1710030
 Östervallskog 1711050
 Östmark 1714070
 Övre Ullierud 1706030

FOLKBOKFÖRINGSDISTRIKT

1991

LOKALKONTOR

Nr Lokalkontor

- 01 Arvika
- 02 Filipstad
- 03 Hagfors
- 04 Karlstad
- 05 Kristinehamn
- 06 Sunne
- 07 Säffle

Göta hovrätt domböcker

Undertecknad forskar sedan en tid tillbaka om hemmanet **Solberg** och dess historia särskilt under den **finska** tiden. Just nu **håller** jag på att gå igenom domböcker från Göta hovrätt i **jakten** på uppgifter. Utan **särskilda** avsikter började jag **skriva** av mål som **hänskju-tits** till hovrätten från värmländska häradsrätter. Dessa noteringar kan kanske vara av värde för andra forskare som "inkörsport" för vidare forskning. Här följer i sammandrag uppgifter från åren **1636-1639**.

Värsessionen 1636. EVAA:2 kortnummer S 2415 5(2)

Nr Tingslag Mål Instämde

1 Karlstad **Enfalt** hor g **Elof** Jonsson i Soolberga - og Britta **Petersdr**

2 Näs **härads** **Enfalt** hor g mannen ... (major Jöns Bengtssons tjänare) i **Nygård** - Karin Andersdotter

3 Näs **härads** **Enfalt** hor g Halvar i (Höele?) - enk Anna Swensdotter ibid

4 Visnum **Enfalt** hor g Olof Andersson i Sundh - tj pig Britta Nilsson ibid

5 Nordmark **Enfalt** hor g Anders Larsson i Strand - **Olo..** ... fr Norge

6 Giliberg **Enfalt** hor g Hans Knutsson **Korsbyn** - **Elin** Eriksdotter

7 Fryksdalen Stöld drängen Lars Håkansson

8 Värmlands Bergslag **Enfalt** hor. g Bordward Larsson i **Örlinge** - Karin **Håkansson** ibid

Värsessionen 1637. EVAA:5 kortnummer S 2418 5(5)

1 Karlstad **Ihjäls**lagning av Peder Andersson i Karlstad Peter Larsson

2 Värmlands Bergslag Mord på **hustrun** Jöns i Westerå

3 Filipstad Stöld **Ifwar** Olofsson

4 Visnum **Enfalt** hor og Måns Olofsson - g **Marit** i Giätterå

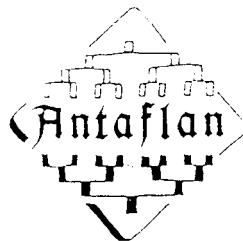
5 Fryksdal **Enfalt** hor og **Marit** i **Torneby** - gift man, ej nämnd

6 Fryksdal **Enfalt** hor Böreta i **Sällisbacken** - gift man, ej nämnd

Höstsessionen 1637. EVAA:5 kortnummer S 2418 5(5)

1 Grums **Enfalt** hor g Sigredt **Jonsdotter** - og Jon Stark

2 Näs **Enfalt** hor g Anders i Klefwan - og **Malin** Eriksdotter

Nr 20

Äldsta kända rötter på min moders sida **är** Jon Larsson, född **1758** och hans hustru **Gertrud** Jonsdtr, född **1751**, som bodde på Sunnebrotorp, i någon kyrkobok felaktigt kallat Stenbrotorp. Sunnebrotorp var utäga till **Wasserud** i skogen norr Torsby, Fryksände. **Varifrån** familjen kom är mycket osäkert. In- och utflyttningslängderna för Fryksände **börjar** först **1825**. Möjligt är att familjen kom från **Orsa(W)**. Jon Larsson dog av feber 5 juli **1801** och hans hustru gifte om sig med Nils Persson, född **24 jan 1777** i Fryksände.

På **min** faders sida **börjar kända** personer med Bengt **Ers**son, född **1661** och död **12 febr 1741** i **Fensbol 12** km norr Torsby Fryksände. Kännetecknande för samtliga familjer sedan har varit att de **brukat** sin jord, **fiskat** och jagat och lyckats **rätt väl** att med primitiva redskap försörja och fostra stora barnaskaror. Fensbol blev bostadsorten och till hustru kallades ofta flickan från granngården. Under **1800-talet** emigrerade ett antal av barnen till USA.

*Harald Persson
Malmtorgsgatan 18
653 40 Karlstad*

3 Grums Dråp på en kolardräng Pedher Swen **Påwelsson** i Eds s:n

Värsessionen 1638. EVAA:8 kortnummer S 2421 4(7)

1 **Ölme** Dråp på Jon i **Bjurbäcken** Bergslagen drängen **Knuth**

2 Värmlands Bergslag Dråp på jon Olofsson i **Saxhyttan** Nils Skomakare

3 Värmlands Bergslag Lät en piga rymma och frysa ihjäl Nils i **Brewijk Kroppa**

4-7 Rannsakingar i mål från värsessionen **1637**

8 Filipstad Misshandel av Hans Larsson och hans hustru Phiipus **Niclasson**

9 Väse Stöld Lars Håkansson i By rytt Anders Håkansson i (Wer?) fadren Håkan i By

10 Väse Stöld Pedher Andersson i (**Grån?**)

11 Värmlands Bergslag **Enfalt** hor g Jöns Pedhersson i Westerå - og Britta Jönsdotter

12 Grums **Enfalt** hor g Andhers i **Humbletorp** - og Sigredt ...

Höstsessionen 1638. EVAA:8 kortnummer S 2421 4(7)

1 Jösse Barnamord **Giertrudh** i Wäsby

2 Fryksdal **Enfalt** hor g Bencht i **Steensrudh** Sunds s:n - og Ingeborg i Backa

3 Fryksdal **Enfalt** hor g Simon i **Engen** - og **Malin** Pedhersdotter ibid

4 Giliberg **Enfalt** hor g Hans i **Galtebo** Gillberga S:n - og

5 Giliberg Lägermål **Skyldskapsgäld** og Eerland i (**Gåaswij?**) og Anna Nilsson ibid

6 Näs **Enfalt** hor g Erik Hansson i **Walenäs** Tweta S:n - og Signe **Olofsdotter** tj piga ibid

7 Näs **Enfalt** hor g **Henningh** i **Gronudh** Tweta S:n - og Ingeli Nilsson

8 Visnum Dråp på **Mattis** i **Holand** Nils i **Holand**

Värsessionen 1639. EVAA:9 kortnummer S 2422 4(5)

1 Karlstad Mord på **svärfadern** Pedher i **Halvorsnäs** Glava S:n Pedher Månsson **Halvorsnäs** Glava S:n Britta (den dräptes hustru) **Märit Pedhersdotter Anna** Pedhersdotter den dräptes båda döttrar

2 Filipstad Dråp på en kolare Bartolomeo Nils i **Gråsbol** Grava S:n

Höstsessionen 1639. EVAA:9 kortnummer S 2422 4(5)

1 Jösse **Enfalt** hor Måns **finne** i **Grunsiötorp** - og Anna Pedersdotter i **Halvarsnäs**

fortsättning sida 16

20 Antavla för: KURT HARALD PERSSON f 1924-04-01 i Fensbol, Fryksände(S). Anor från S-län där ej annat anges.

Gen: I Nr : 2-3(1)	II 4-7	III 8-15	IV 16-31	V 32-63
2 PERSSON AXEL LEONARD f 1881-11-15 Fensbol Fryksände d 1955-06-12 Torsby Fryksände	JONSSON PER f 1850-08-23 Fensbol Fryksände d 1923-02-20 Fensbol Fryksände	JONSSON JON f 1814-03-07 Fryksände d 1870-12-19 Fryksände ERSDTR INGEBORG f 1814-09-13 Fryksände d 1890-01-22 Fryksände	ERNESTSSON JON 1763-1830 Fensbol Fryksände-d:o d:o PERSDTR KARIN 1786- Överbyn Vitsand- JONSSON ERIK 1780- Fensbol Fryksände- NILSDTR INGEBORG 1775-1841 Fensbol Fryksände-	ERSSON ERNEST Fryksände 1720-1791 OLSDTR MARIT 1725-1800 NILSSON JON Fryksände 1749- JONSDTR GERTRUD Fryksände 1744- SVENSSON NILS 1728- BENGTSDTR KARIN 1736-1809 KNUTSSON PEHR Fryksände 1730- SVENDTR INGEBORG 1736-1788 NILSSON JÖNS Fryksände 1745- JONSDTR INGEBORG Fryksände 1739- OLSSON LARS Fryksände 1723- BÖRJESDTR GIÄRTTRU Fryksände 1734- JONSSON OLOF Vitsand 1732-1781 LARSDTR INGEBORG Fryksände 1734- LARSSON JON Fryksände 1758- JONSDTR GERTRUD 1751- JONSSON PER ERSDTR INGEBOR
1 Ansökare: PERSSON HARALD f 1924-04-01 Fensbol Fryksände	JÖNSDTR MARIA f 1848-10-30 Fensbol Fryksände d 1909-04-12 Fensbol Fryksände	SVENSSON JÖNS f 1801-07-09 Fryksände d 1874-04-19 Fryksände JONSDTR KERSTIN f 1809-07-05 Fryksände d 1895-11-08 Fryksände	PERSSON SVEN 1763-1809 Vadjetorp Fryksände-Fensbol Fryksände JÖNSDTR KARIN 1769- Fensbol Fryksände- LARSSON JON 1777-1834 Fensbol Fryksände-d:o d:o OLSDTR KARIN 1772-1863 Gunsjög. Vitsand-Fensbol Fryksände	JONSSON JON 1795-1875 Fryksände-Åsteby Vitsand PERSDTR INGEBORG 1792-1849 Svenneby Fryksände-Åsteby Vitsand
3 JONSSON MARIA f 1894-08-11 Åsteby Vitsand d 1973-07-05 Torsby Fryksände	JONSSON JON f 1845-08-26 Åsteby Vitsand d 1925-06-27 Vitsand	JONSSON JON f 1818 Vitsand d 1851-12-18 Vitsand JONSDTR INGEBORG f 1820 Vitsand		
	KARLSDTR KRISTINA f 1860-03-04 Persby Fryksände	JÖNSSON KARL f 1828-01-06 Fryksände KARLSDTR GERTRUD f 1831-01-19 Fryksände		

920605

**Göta hovrätt domböcker
fortsättning från sida 14**

2 Jösse **Enfalt** hor g Nils i .anserud - g
Börit Olofsdotter

3 Fryksdal Dråp på Peder i Gietekem i
Sund S:n **Torsten** i Skinnaregården

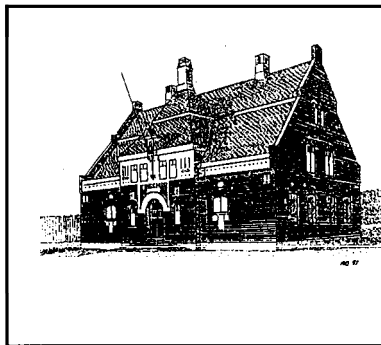
4 Fryksdal Lägersmål **Skyldskap Märit**
i **Biärka** Lars Larsson i **Biärka** kusiner

5 Bergslagen Stöld Johan Olofsson

6 Bergslagen Stöld Lars Olofsson

*Jan-Erik Björk
Sjögrässtigen 4
533 73 Källby*

Dombokskonferens i Häljebol

Den 19 september kommer en dombokskonferens att hållas i Häljebol.

Information om konferensen kan erhållas av Peter Olausson, telefon 0533 - 310 24.

Ur blad & FORUM

Anno Domini (Nora släktforskarklubb) nr 20, juni 1992. I Några blad ur **Noras** med omnejd historia berättas bl a om **järnvägen** Nora-Karlskoga.

GF-Aktuellt nr 102, feb 1992. Förteckning över **släktforskningsprogram** för olika datorer.

GF-Aktuellt nr 103, apr 1992. Under rubriken **Klarar vi forskningen i framtiden?** skriver **Jan-Christer Strahlert** "Pastorsämbetet har förlorat **folkbokföringen till** Riksskatteverket vars arbetsrutiner gör det svårare för forskaren. Biblioteken höjer avgifterna på **mikrokortslån** från SVAR. Det finns t o m bibliotek som tar ut avgift av forskarna för tillträde och arbetsplats i sitt forskar- och **läserum**. Vad gör forskarna? - sänder remisser via intresseföreningar till politikerna - går **direkt** på politikerna i sina hemkommuner. (Det är ju vi som har valt dem för att företräda våra gemensamma intressen och utveckling) - klagar 'tyst' och låter **utvecklingen** ha sin gång." Utgående från dessa konstateranden **föreslår Jan-Christer** att man skall exerpära (**skriva** av) volymerna i kyrkoarkiven och mata in på datamedia för att på så sätt via databaser göra **källmaterialet** tillgängligt för forskarna. Han ger exempel på databaser under uppbyggnad: GF i Stockholm, PLF i Oskarshamn, DIS i Linköping, UKF i Upplands-Bro (en

tvärvetenskaplig bas) och en lokal databas i **Torsås**, som byggs upp av Jan-Christer. Han avslutar med "Skall vi klara **forskningen** i framtiden måste vi bli fler som gemensamt höjer vår röst mot politikernas **kulturförakt** för vår **forskning**. Vi är i dagsläget så många som har en etablerad **forskning** på seriös och saklig grund. Det bör tagas i **beaktande** vid de många beslut som försämrar och försvårar vår möjlighet till att kunna utöva denna vår 'bisyssla'."

GP-Aktuellt nr 104 maj/juni 1992. **Adressförteckning** över **mormonkyrkans** forskarcenter i Norden. Information från landsarkivet i Uppsala att man under 1993 kommer att flytta in i nya lokaler och att forskarsalen på grund därav tidvis kommer att vara stängd. Information om **släktforskning** i Ryssland.

Gustavabygden nr 21, sommaren 1992. Tre **artiklar** handlar om **Laggåsen**, skrivna av Jeorj Larsson 1918 och Valter Berg.

Runar (Östfold) nr 1 1992. Redogörelse för norskt arkivmaterial. **Syver Liverud**. Löken i Spydeberg, en **släktutredning** byggd på uppgifter ur **folketel-linger** (folkräkningar). **Nils Hetman**. Litt om tingböcker och Mönstringsmilor. En ny bok, **Våre rötter**, som handlar om **släktforskning** rescenseras. En illu-

strativ figur ur boken visar och förklarar hur ett uppslag från en **folketelling** kan se ut.

SkåneGenealogen 1992 nr 1. Två artiklar om **salpetersjudning** av Tor **Flensmarck** och **Lennart Jönson**.

Släkthistoriskt FORUM nr 3/92. Vår nya **folkbokföring** analyseras av **Erik Thorell** och **Thomas Edgren**. **Britt Hag-** m m påminner om **SSFs gravstensinventering**. En **rikstäckande förteckning** över hittills gjord inventering presenteras. **På sida 5 återger vi utdrag gällande Värmland.**

Bengt-Olof Evrell i Arvika citerar Ruggiga saker i våra **kyrkböcker**. I Om **them** som ächtenskap med **hvarannan** ej bygga **måge...** redogör Eva **Fredriksson** för gångna och nuvarande hindersregler för äkienskap. **Ulf Berggren** efterlyser i Dagboken en **sammanställning** av de domboksregistersom finns.

Släkt och hävd nr 1/1992. **Curt Haufman**. Namn - hjälpmedel och "stjälpmedel". Författaren har studerat stavningen av namn i arkivalier och drar några intressanta slutsatser om orsakerna till variationer i stavningen. Bland orsakerna kan nämnas att en del **skrivare** inte kunde stava och att man skrev ned namnen som uttalet uppfattades. Han påpekar att detta får till följd att det blir svårt att söka i register. Registren måste **alltså** läsas med fantasi

och eftertanke. "på vilka olika sätt kan man tänkas stava det namn jag söker"?

Per-Axel Wiktorsson beskriver a metod för att läsa skadad text. Metoden är svensk och har utvecklats vid Chalmers Tekniska Högskola. Den har senare vidareutvecklats vid Statens Kriminaltekniska Laboratorium i Linkö-

ping. Man tolkar det ursprungliga med hjälp av ultraviolett ljus. Metoden kan tillämpas på såväl fuktskadade arkivalier som förfalskningar, t ex då man i efterhand har ändrat texten. Man beskriver hur man avslöjat en ändring gjord under 1520- och 1530-talen på ett köpebrev från 1499.

Ådalingen nr 2-1992. Utdrag ur Ulf Adelssons (1941-) antavla visar anknytningen till Jacob Johan Anckarström (1762-1792).

Åsbo släktblad nr 1/1992. Folkskolans 150-års jubileum uppmärksammas.

Boftips

Christian Bratt

Bratt från Brattfors. En släkthistoria. Stockholm 1992. 192s.

Nils Johan Stoa och Per-Öivind Sandberg

En ny handbok för släktforskare i Norge, utkommen i år. Författarna Stoa och Sandberg är chefer för stadsarkiven i Oslo resp Hamar och har god kännedom om släktforskares önskemål och behov.

De norska källorna är väl beskrivna. Gotisk skrift är Översatt så att det är lätt att följa med. Emeian källbeskrivningarna finns ett litet fält där tillgängligheten för respektive källa redovisas - såväl var originalvolymerna finns samt om de är mikrofilmade.

Boken är mdelad i tre huvuddelar:

Del I: Grunderna i släktforskning; hur man gått fram steg för steg. Arkiv och andra källor. Arkivarbete, användning av källor och gotisk handskrift.

Del II: Huvudkällorna "Presteprotokoller, kirkeböcker" och besläktade källor.

"Folketellinger, manntall og skifteböker".

Del III: Tilläggsällor. Här får vi upplysning om källor där vi kan finna soldater och sjöfolk, domstolar och polisväsen, skattemantal, matriklar, "panteböcker", magistratsarkiv, byggnadshistoriska källor, in- och utflyttningar.

Förutom register innehåller boken ordlista, adresslista och litteraturlista.

Ur Rumar nr 1 1992

Nils Nilsson

Arkiv i förvandling, Stockholm 1983.

Vi har i detta nummer återgivit ett sammandrag av första delen ur denna bok ur kapitlet "Arkiv i förvandling". Detta kapitel avslutas med uppsatsen "Mikrofilm i arkiven: nya möjligheter, nya problem". Övriga kapitel i boken är "Arkiv och handlingsoffentlighet" och "Arkivens samhällsroll". Det förstnämnda kapitlet innehåller en hel del teori och resonemang kring bl a offentlighetsprincipen.

Det sista kapitlets första underrubrik är "Arkiv och samhälle". Ur denna uppsats citerar vi:

"Medborgaren, som söker stödjepunkter för minnen och traditioner, har rätt att begagna sig av arkiven, och det finns ingen anledning att rubricera hans ansträngningar som en mera lågstående 'hobbyforskning'. Kampen för ett fäae i släkten eller miljön eller hembygden är något mer än ett fritidsnöje; det är ett legitimt försök att få del i det överindividuella minnesförråd, som är allas egendom.

Det hör till det civiliserade samhällets uppgifter att tillgodose behovet av sådana stödjepunkter för individens självmedvetande."

Den andra underrubriken i sista kapitlet är "Minnet av en människa" och står för en finstämd och gripande uppsats. Vi kanske återger den i ett senare nummer.

Jag slås av den tanken att den här boken borde läsas av kommunernas kulturmåndsledamöter.

Bernhard Granholm

Folketellingen 1801

Riksarkivet: Folketellingen 1801, M. 32, fol. 103a

Vi er hrr på leting etter personer i folketellingen 1801 for øya Merde i Tromsø sogn, Aust-Agder (Nedenes amt).

Befolkningen er inndelt a -familier- - husstander. I den første hnnnr vi ekteparet Soren Hansen og Anne Sorensdatter, deres sønn Thomas og tjenestejenta Karen Andersdatter.

I denne rubrikken er angitt hver persons posisjon i familien. Hovedpersonen er oftest en mann (-Mand-, -Huusbønde-), eller evt. en enke.

Personenes alder. I 1801-tellingen regnes alder etter førstkommande fødselsdag, ikke etter siste, slik vi vanligvis gjør. Når Soren og Anne er oppført som 64 år, betyr dette at de har fylt 63, men ikke 64. For øvrig må vi regne mrd at aldersangivelser i denne folketellingen kan være ganske unøyaktige.

I rubrikken for ekteskapelig status ser vi at Soren og Anne er gift, -Begge i 1ste Ægteskab-, mens sønnen og tjenestejenta er ugifte.

Tittel/yrke: Soren Hansen er losoldermann (-losformann-) og jordløs husmann. Sønnen er matros, og videre nedover hnnnr vi styrmenn, skipper, loser, m. r.. Merdo i 1801 var et utpreget kystsamfunn, der folk flest livnærte seg av hav, fiske og sjømannskap, ikke or jord og gårdsdrift.

Eksempel ur Nils Stoa og Per-Öivind Sandbergs "En handbok for släktforskare i Norge"

ANOR SÖKES

160. Jeg søker: **Maria Kaysa Andersdtr Borg** f 18/7 1837, d 24/5 1912 och **Olof Peter Johansson** f 9/6 1831, d 11/6 1887. Disse utvandret til Norge 1868 og døde her. Hennes foreldre var **korporal Anders Danielsen Borg** f 3/8 1811 i Nedre Borgene, d 6/12 1887 och **Maja Katarina Bengtsdtr** f 10/9 1817, d 1/4 1892. Disse kom til Norge i 1892. Hans foreldre var **muligens Daniel Borg Jarnberg** och **Maria Kaysa Persdtr** f 1770. Anders hadde også en søster som hette **Maja Lisa** f 14/1 1817. **Maja Katarinas** foreldre er **Bengt Andersson** f 1776 i **Pukerud** och **Maja Olsdtr** f 1777. Hans foreldre var **antageligvis Anders Andersson** f 1754 i **Pukerud** och **Brita Bengtsdtr** f 1747. I følge kirkeboken her i Norge skal **Olof Peter Johansson** vaere født i By, men det vet jeg ikke sikkert. Hans far skal ha vaert **stallkar** hos **Selma Lagerlöfs** far på **Mårbacka**. Det er det eneste vi vet om ham i Sverige. Hans bam hette: **Karl** 1/7 1869 - 15/4 1947, **Anette** 2/12 1872 - 26/10 1956, **Oscar** 29/1 1875 - 16/7 1918, **Sofie** 15/9 1876 - 17/10 1887, **Elise** 9/6 1881 - 7/1 1917.

Øistein Mugerud
Vintervegen 21
N-3500 Hønefoss

161. Jeg vill ha opplysninger om **min** farfar og farmor og deres foreldre og hvor de kommer ifra. Min farfars navn er **Karl Hansen** f uten ekteskapet 30/12 1873 i Eda, d 26/1 1959 i Oslo. Hans mor hete **Rolander**, hon gifte seg med en mann som hete **Hansen**, min farfar tok hans efternavn. Min farmors navn er **Augusta Lovisa Erikson** f 30/10 1874 i **Halvarnes**, Glava i **Vermland**, d ca 1952 i Oslo. Hun fødte en sønn uten om ekteskap 16/2 18% i **Glava** døpt 23/2 ov kontraktsprest **Ture Petterson**, faddere **glasarb Johan Björklund** och **hustru Marie Jonsdtr**. Hun arbeidet på en stor gård da hun ble

gravid. Jeg har fått opplyst at **Karl Hansen** og **Augusta Lovisa Erikson** må ha giftet seg ca 1896 på vinteren.

Björg Stordal
Vetlandsfaret 6B
N-0684 Oslo

162. Jeg søker svenske **anertik**

a) **Anders Olsson** f ca 1816, d ved ulykkestilfelle 15/9 1847, begravet 20/2 i **Borre sogn**. Hans kone kan ha vaert **Anna Andersdtr**. Men hun kan også ha hatt navnet **Eli**. Bare ett av barna er helt sikkert kjent: **Svante** f 18/9 1837 i Sverige. Han ble **annlegg-sarbeider** på **Kongsvingerbanen**, g i **Skedsmo** 31/12 1862, flyttet til **Vinger** hvor han ble **banevokter**, d 2/5 1910. Andre bam kan ha vaert: **Ingeborg** f 10/9 1841 i Sverige, **konfirmert** i **Borre** 1855. **Olaves - dro** til sjøs og kom aldri hjem igjen. **Marie** døde som liten. Familien kom antagelig t3 **Borre** etter 1837 med før 1843. **Opptegnelser** gjort av deres etterkommere kan tyde på at de kom fra **Värmland**, men det er usikkert. De kan også ha kommet fra **Dalsland** eller **Bohuslän**.

b) **Peter Larsson Bergman** f 29/6 1828 i **Gustavsfors**. Han kom som ung til til **Strömstad**, men flyttet til **Fredrikshald (halden)** hvor han grunnla et solid handelsfirma. Han var først gift med **Olivia Wilhelmina Jusander** fra **Strömstad** og ble etter hennes død gift med søsteren **Hilda Marie**.

Bernt Holst
Østre Ringvei 67b
N-4632 Kristiansand

163. Jeg søker: (se även Anor søkes nr 134, 1991:2) a) Anor och ättlingar till **smedsläkterna Nyberg, Lindberg och Stålberg** från de olika bruken i **Värmland**. Jag är själv ättling till dessa. Min **anmoder Lisa Stålberg** f i **Munkfors** 1857, d i **Närke** 1893.

b) Anor till **Fridolf Rudin**.

c) Anor till **Olof Olsson**, gruvfogde vid **Norstorp, Grythytan, Närke**, f trol 1710 i **Philipstad**, d trol 1769 i **Grythytan**.

Christer Ode-Lundberg
Ekersgatan 15
703 42 Örebro
Telefon 019 - 10 71 25

164. Jag söker upplysningar om: a) Min ffff mm, serjeanten **Tobias Feltström** vid **Elddahls kompani**. Han hade en dotter **Sara-Brita Tobiasdtr Feltström** f 15/8 1750 på **Öna Ekshärad**. I hfl anges **Tobias** vara f 1700 men i **generalmonstringsrullan** står det att han dog den 18/12 1764 i en ålder av 75 år (f ca 1690?). Han förekommer i M för **Ekshärad 1720-1742** under **N Mosberg** tillsammans med **Britta Bergenhielm**. Jag har inte lyckats få fram oppgifter om när och när han är född och vem hans fader är. G 18/11 1749 m **Anna Christina Wennberg**.

b) **Anna Christina Wennerberg** f 1717, d 25/10 1790 i **Ekshärad**.

Evert Larsson
Trelleborgsvägen Mälarhusen
270 52 Borby

165. Jag söker: Min ffff **hammarsmedmästaren Anders Strååt** f 1779 i **Nora(T), Jerle**, g m **Britta Kock** f 1779 i **Färnebo**. Jag har förgäves sökt **Brittas** far **mästersmeden Pehr Kock** i födelseboken utan att finna honom. Enligt **Hällefors AI:7a** är **Pehr** f 17/2 1746 i **Grufva**. Söker nu oppgift om i vilken födelsebok jag kan finna honom.

Lars Strååt
Dr Forselius Gata 6
413 26 Göteborg
Telefon 031 - 18 98 19

166. Jag söker föräldrar till: **Olof Wallmo**, **bruksinspektör** i **Gustavsström, Gåsborns sn**, f ca 1730, d 21/5 1773 i rödsot i **Gåsborn**. G 1:o m **Margareta Bergroth** f 1731, d 1771, med vilken han hade fem barn (**Omberg**, 1892). G 2:o 19/3 1772 i **Färnebo m Anna Christina (Stina) Berggren** f 11/5 1752 i **Saxån, Färnebo**, d 11/12 1773 i rödsot, **Saxån**. I detta gifte föddes dottern **Anna Wallmo**, g **Engholm**, 7/2 1773 enl fdb i **Gåsborn** men 1/6 1773 enl hennes gravsten.

Ullagreta Carlsson
Grangårdevägen 8
161 42 Bromma
Telefon 08 - 26 97 56

167. Ar det någon som forskar om fam **Nils Brodin** o hustru **Beata Hessler** i **N Ny Socken?**

Inga-Lill Reidner
Gruddvägen 19
792 50 Mora
Telefon 0250 - 120 69

Släktforscardag i Skara

lörd 26 sept 1992 kl 1000-1700

Djäkneskolans aula

1000 Invigning av Gunnar Landström, Skaraborgs **Släktforskarförbund**

1015 Paneldebatt "Från pastorsexp till skattekontor". Deltagare Per Clemensson, **Landsarkivet** Göteborg, Gunnar Höghmd, Skara stift, Pirkko **Laaksonen**, Lokala skattekontoret **Skövde**, **Anette Melander**, Lokala **skattekontoret** Skara, Kurt **Melke**, **Länsskattemynd Mariestad**.

1330 Föredrag "Sökvägar i arkiv" av Per Clemensson, **Landsarkivet** Göteborg

Stifts- och Landsarkivet

Hela dagen. Anbyte, Häradsindelning med **bemannade** stationer, **Emigrantregister** för Skaraborgs och **Älvsborgs** län, **Soldatregister**, **Tillgång till bibliotekets** mikrofilmer, **Registrering på** personator, **Sökning** i **ministeriallängder** med dator.

Fri entré. Ingen förhandsanmälan

Anordnas av **Stifts- och Landsarkivet**, Skara, och Skaraborgs **Släktforskarförbund**

Släktforskar- förteckning

Finns hos *Solveig Jansson, Loggvägen 18E, 865 32 Alnö*

Personer

Lysvik Zetterlund
Fryksände Höffner, Rakau
Sonne Zetterlund

Orter

Lysvik, Öjenäs, V Lövasen, Bada, Fryksände, Åsegård, Kårud, Strandvik, Ransby, Sonne, Ivarsbjörke, Tosseberg(S)

Åland Sund (SF)

Grythyttan (T)

Hembygdsforskning

Lysvik, Öjenäs, V Lövasen, Fryksände, Sonne, Bada, Kårud, Tosseberg, Ivarsbjörke, Ransby, Åsegård.

Höstens program

Onsdagen den 16 september kl 1900 Gamla Badhuset, Karlstad

Att släktforska i Gamla Badhuset. Bo Cider informerar om och förevisar **släktforskar material** i arkiv och bibliotek

Ordf rapporterar från **släktforscardagarna** i Uppsala.

Eget **fil** medtages.

Lördagen den 3 oktober kl 0900 Finnkulturcentrum, Niitaho, Torsby

Besök vid **finnkulturcentrum** i Torsby. Rundtur med buss i **finnbygderna** med **besök** på **Kvarntorps** och **Ritamäki finngårdar**.

Måltidsuppehåll vid Mullikkala, Stora Röden ca kl 13.00.

Samåkning från **Karlstad** kl 07.30. Kaffe och **smörgåsar** e dyl för övriga **mellanmål** medtages.

Obligatorisk förhandsanmälan senast 15/9 till ordf, 054 -727 54 eller v ordf, 0555 - 111 53.

Lördagen den 7 november kl 1300 Hembygdsgården, Olof Trätäljagatan 33, Säffle

Anbytarträff, Näs härad. För att denna träff skall **bli så** givande som möjligt ber vi Dig att senast **30/10** sända ordf **förteckning** över **byar/gårdar/torp** som Du forskar i. Ange **också** **tiit vilken** socken resp ort hör. Aven korresponderande medlemmar är **välkomna** med förteckningar.

En sammanställning av detta material delar vi ut vid träffen.

Kaffe serveras.

Kurs i läsning av gammal stil för nybörjare

Orientering i 1500-talsstil

Genomgång av 1600-, 1700- och 1800-talsstil

Peter Olausson och Vilmar Sjöberg medverkar

Kursstart 10 oktober kl 1000 i Gamla badhuset, Karlstad

Anmälan senast 21 september till

studieförbundet Vuxenskolan

Telefon 054-186472, 186478

Försök läsa texten **på** nasta sida som ar ur en dombok från 1550. Att tyda denna text ar **svårt** men inte omöjligt. Det ar detta som **ovanstående** kurs ska **lära** ut.

En översättning av texten kommer i nasta nummer av **VärmlandsAnor** men försök själv först.

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning retur med nya adressen till:

Värmlands Slaktforskarförening
c/o Lars-Gunnar Sander
Norra Berghaget
667 00 FORSHAGA

B

Forshaga
Porto betalt
Port payé
P 650289500

Text ur dombok från Grums härad 1550. Vilmar Sjöberg

Hic fuit pater galderensens dora vnius pater laurisenus noster
 iusq. dicitur beligande fuma pija y gans tiemiste. Dicitur
 fider gon dom vnius gans tiemiste. Et dom gon gon uil
 gemus fader, dicitur noster iusq. idiffid, dom fuit pater laurisenus
 gon uil fuit landbe uilte pudy uil p galderensens. uilte fuit
 iusq. dicitur idiffid, iusq. pudy pater laurisenus y fuit: noster
 idiffid pater affrenus. iusq. fuit iusq. pater laurisenus tiemiste
 idiffid pater affrenus moder, adq. pater fuit. Ego fuit gon
 om affrenus, iusq. uilte moder gemus. gonu fuit iusq.
 fuit fuma tiemiste gemus. mod pater pater, fuit pater
 gon ut fuit pater laurisenus. Ego dicitur iusq. dicitur gon fuit
 noster pater fuit affrenus, adq. idiffid tiemiste uilte beligande noster
 gon. Ego fuit pater laurisenus ut uilte fuit gon dom y fuit
 iusq. uilte gon tiemiste fuit dicitur. Ego fuit fuit pater
 laurisenus. dicitur iusq. dicitur fuit iusq. gon. Ego fuit
 fuit fuit gonu, dicitur gon. adq. fuit pater: Ego fuit
 dicitur dicitur. noster idiffid idiffid om noster gonu pater
 laurisenus fuma pater y fuit. Ego fuit iusq. dicitur fuit
 dicitur gonu noster fuit iusq. dicitur fuit pater galderensens
 iusq. dicitur pater laurisenus ut dicitur: adq. fuit iusq. gonu
 noster iusq. dicitur iusq. fuit gonu. Ego fuit iusq. fuit
 dicitur noster fuit. Ego fuit dicitur dicitur fuit, adq. fuit
 gonu y fuit gonu adq. fuit gonu, noster dicitur. adq. fuit